

Інна Марцінковська,
студентка факультету філології і журналістики,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОНІМІВ У ТВОРЧОСТІ ЮЛІУША СЛОВАЦЬКОГО

Анотація

У статті проаналізовано власні назви, виявленні у поемах «Мазепа» та «Балладина» Юліуша Словацького. Встановлено семантичні розряди пропріальних одиниць, з'ясовано їхнє функційне навантаження, досліджено роль літературних онімів у формуванні художнього тексту, їхній внесок у стилістичну систему та створення образності

Ключові слова: *онім, ономастика, семантика, антропонім, власна назва.*

Key words: *onom, onomastics, semantics, anthroponym, proper name.*

Літературна ономастика відтворює закодованість авторського задуму змісту твору, за допомогою художніх засобів та прийомів робить оніми більш унікальними, ідентичними. Будучи невід'ємним елементом художнього тексту, оніми формують його стилістичну систему, сприяють створенню образності, особливих асоціацій та конотацій. Саме в такий спосіб вони репрезентують індивідуально-художню семантику, відтворюють історичне та культурне подієве тло.

Крім цього, авторські оніми входять до тих чинників, що формують ідіостиль письменника, розкривають приховану суть персонажів і складають основу для створення системи прихованих і явних зв'язків між ними. У літературному творі оніми відіграють важливу роль у формуванні семантичної організації художнього тексту поряд з іншими стилістичними засобами. Імена є найбільш експресивним та інформативним засобом, що визначає значний обсяг імпліцитної інформації [2, с. 11].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні літературно-художні оніми стали предметом дослідження багатьох науковців. Проблему використання онімів у художніх творах досліджували Д. Єрмолич, С. Мармаріду; серед українських дослідників – Ю. Карпенко, Є. Отін, В. Калінкін, Л. Белей, Т.Немировська, Г. Лукш, Т. Крупеньова та ін. У доробку К. Норд висвітлено функціонування власних імен у дитячій літературі. Функції онімів висвітлено у дослідженнях Т. К. Кідер, аналізу характеристичних імен присвячена робота Є. Магазаніка. Науковиця М. Ковальова аналізувала символічне значення імен. І. Кунгурова, Е. Котнева у дослідженнях представили багатоманітність стилістичних особливостей, лексичних, графічних, орфографічних прийомів. Тим не менш, ономастичний простір творів Ю. Словацького *об'єктом дослідження ще не був.*

Юліуш Словацький - поет-романтик, який народився в Україні, через все своє життя проніс світлий образ України. Українська тематика присутня у багатьох його творах. Він особистість символічна не лише в літературі, але й в історії двох народів. Письменник вважав, що має дві батьківщини - Україну та Польщу. У творчості Юліуша Словацького власні назви функціонують як ключові слова, художній зміст яких підсилюється їх кореферентами, що забезпечує неперервність семантичної єдності текстових компонентів.

Літературні оніми у поемах «Мазепа» та «Балладина» є невід'ємним елементом форми художнього твору, складовою стилю автора, які дозволяють інтерпретувати текст та розкрити сутність художнього світу. Відсутність праць, присвячених всебічному вивченню семантики ономастичного простору, зумовлюють **актуальність** теми пропонованого дослідження.

Мета статті – дослідити роль і проблематику, механізми дослідження онімів у літературній ономастиці. Досягнення поставленої мети передбачає використання таких завдань: виявити власні назви, виділити тематичні класи онімів; з'ясувати особливості їх функціонування у романі.

Проаналізувавши семантику онімів у поемах «Мазепа» та «Балладина» Ю. Словацького, ми створили окремі тематичні групи за семантичним

спрямуванням. Власні назви у поемах досить різноманітні. Вони представлені *антропонімами, теонімами, топонімами, гідронімами, фітонімами тощо*.

У художньому творі антропоніми позначають різноманітні іменування персонажів. Так, до таких онімів у досліджуваному тексті відносимо прізвища, особові імена, що становлять офіційну сферу іменування особи. Крім цього, нами виявлено прізвиська, які належать до неофіційних антропонімів. На нашу думку, головна функція літературно-художніх антропонімів – працювати на художній текст (розуміння читачем, адекватне інтерпретування) та на підтекст, адже антропоніми становлять вагому частину художнього твору. Безперечно, підбір імені для персонажа є надзвичайно відповідальним етапом при авторському іменотворенні, бо від того буде залежати ставлення читача до персонажа [1, с. 34].

На основі зібраного нами матеріалу констатуємо, що антропоніми в поемах становлять найбільшу частину. Зазначаємо, що найчастіше у тексті використовуються імена, які є засобом номінації, ідентифікації (диференціації). Власні назви на позначення людей у романі виявляються через невелику кількість груп:

- Імена:

•повні: *Казимір, Амелія, Кіркор, Аліна, Магдалина, Оріон, Орфей, Плутон*.

•короткі: *Маза, Каз, Лех*.

- Прізвище та ім'я: *Ян Казимір*

- Прізвиська: *Хмара, Воєвода, Фортуна, Попель*,

- Безіменна номінація: *приземкуватий, копитонога, Титанова коханка*.

Найпродуктивнішою є група *імен*, адже вони є важливим елементом, виконують важливу ідейно-художню функцію. Вдалих вибір письменником імені персонажа створює цілісність та завершеність образу. Серед повних іменних форм знаходимо ті, що характерні для інших етнічних груп, зокрема, у поемах є велика кількість онімів, що мають античне походження: *Аполлон, Тетіда, Ванда, Соломон, Лахезіз, Клото, Антропос, Оріон, Орфей, Гралон*,

Філон, Кіркор. Здебільшого, Ю. Словацький використовує повні іменні варіанти, які є нетрадиційними для реципієнта: *Фон-Кострин, Балладина, Кіркор, Гралон, Вавель, Купель Актеона, Скерко, Гоплана* тощо.

Група *прізвище та ім'я* представлена власними назвами, що характеризують визначних особистостей у історії: *Ян Казимир, Ян Христосом Пасек*.

Релігійні цінності завжди вважалися вищим мірилом етичних істин і настанов, духовності й моралі в різних галузях мистецтва, особливо в художній літературі. Невід'ємною частиною онімного простору є теоніми – назви різноманітних божеств. Зазначаємо, що в тексті поем Ю. Словацького є оніми на позначення богів: *Бог, Богиня Діана, Морфей, Господь, Христос, Люцифер, Мефістофель, Лазар, Пречиста* та ін.

Топоніми – це власні назви, які вживаються на позначення певної місцевості, регіону, населеного пункту, об'єкту рельєфу, будь-якої частини поверхні Землі, країн, міст, столиць, сіл тощо. Серед власних назв художнього твору топоніми мають особливе значення, адже вони, підпорядковуючись загальним законам художнього тексту, є експресивно і стилістично насиченими та визначають його просторовий чинник (топос).

Топоніми як компоненти художнього тексту забезпечують насамперед реальність відтворення певних подій, тобто реалізують своє топонімійне значення, окреслюючи при цьому певний простір, у межах якого триває сюжетна лінія, діють головні й другорядні персонажі. У тексті художнього твору топоніми виконують локальну функцію, вказуючи на конкретну місцевість, прив'язуючи до неї певні події [Зс. 52]. У поемах «Мазепа» та «Балладина» топоніми представлені топоніми назвами міст, країн тощо. Так, серед назв країн у творах трапляються такі: *Італія, Франція, Країна Оботритів*; назви міст – *Варшава, Гнезно, Глухів, Падуя, Спіж, Лопіталь, Вифлеєм* тощо; назви водних об'єктів: *Еврот-ріка, Озеро Гопла*.

Крім цього, у текстах поем виявлено фітоніми у значенні власних назв: *Троянда, Фіалка, Лілея*.

Таким чином, тематичні групи онімів у поемах «Мазепа» та «Балладина» налічують 95 власних назв. Кількісні розрахунки щодо кожної групи подано у таблиці нижче:

Таблиця 1

Тематичні групи онімів

№	Групи онімів	Кількість	Відсотки
1.	Антропоніми	57	60 %
2.	Фітоніми	3	3,2 %
3.	Теоніми	19	20 %
4.	Топоніми	16	16,8 %
	Усього	95	100 %

Отже, як демонструє проведене дослідження, ономастичний простір поем «Мазепа» та «Балладина» здебільшого представлений антропоніми (60 % від загальної кількості зібраних одиниць), автор використовує повні та короткі форми імен, адаптивні назви. Другою за чисельністю групою є теоніми (20 %), які виявляються у великій кількості власних назв, пов'язаних із божествами. Малопродуктивною є група топонімів (16, 8%), зовсім не продуктивною групою – фітоніми (3,2%).

Поетонімія у творчому доробку Юліуша Словацького є потужним мовним засобом із яскравими виражальними можливостями. Семантика та структура досліджуваних онімів відзначається різноманітністю і відображає характерні особливості стилю автора. Перспективи дослідження простежуються у подальшому аналізі семантико-стилістичних особливостей різних класів онімів, що функціонують у його творах.

Список використаних джерел

1. Белей Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 176 с.

2. Біла Л.В. Структурно-семантичні та функціональні особливості антропонімів у сатиричній прозі М.П. Булгакова : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандид. філол. наук. Київ, 1997. 20 с.

3. Вегеш А. І. Традиції та новаторство української літературно-художньої антропонімії посттоталітарної доби : монографія. Ужгород, 2012. 270 с.

Силка Юлія,

студентка факультету філології і журналістики,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕПІТЕТІВ У ПОЕЗІЇ «ОДА ДО ВОЛЬНОСТІ» ЮЛІУША СЛОВАЦЬКОГО

Анотація

У статті розглянуто функціонування епітетів у патріотичних поезіях Юліуша Словацького. Проаналізовано семантику тропу як одного з найвагоміших засобів естетизації художньої мови у вказаних творах. Аналіз зроблено крізь призму класифікації О. Веселовського.

Ключові слова: епітет, тропеїчна система, патріотична поезія, Юліуш Словацький.

Вступ. Тропеїчна система української мови розмаїта, включає у себе ряд художніх засобів. Серед них виділяють: епітет, метафору, метонімію, порівняння, алітерацію, гіперболи, літоти та інші. Саме вони увиразнюють художні тексти, естетизуючи їх. Запропоновану роботу присвячено дослідженню епітетів у поетичній мові Юліуша Словацького. «Епітет – це слово або фраза, що характеризує об’єкт, підкреслюючи його індивідуальні риси або властивості. Наприклад, "блакитні очі", "духмяний чай", "рідне місто"» [3]. Однією із найважливіших функцій епітета називають «функцію вияву особистого емоційно-оцінювального ставлення до предмета, явища